



# Interbestuurlijk samenwerken aan het energiesysteem

Congres Regionale Energie en Lokale Warmte

*29 oktober 2025*

# Vandaag

Stand van zaken uitwerking  
'Interbestuurlijke Samenwerkingsagenda  
Energiesysteem' (ISA)

# Wie zijn wij?



Rijksoverheid



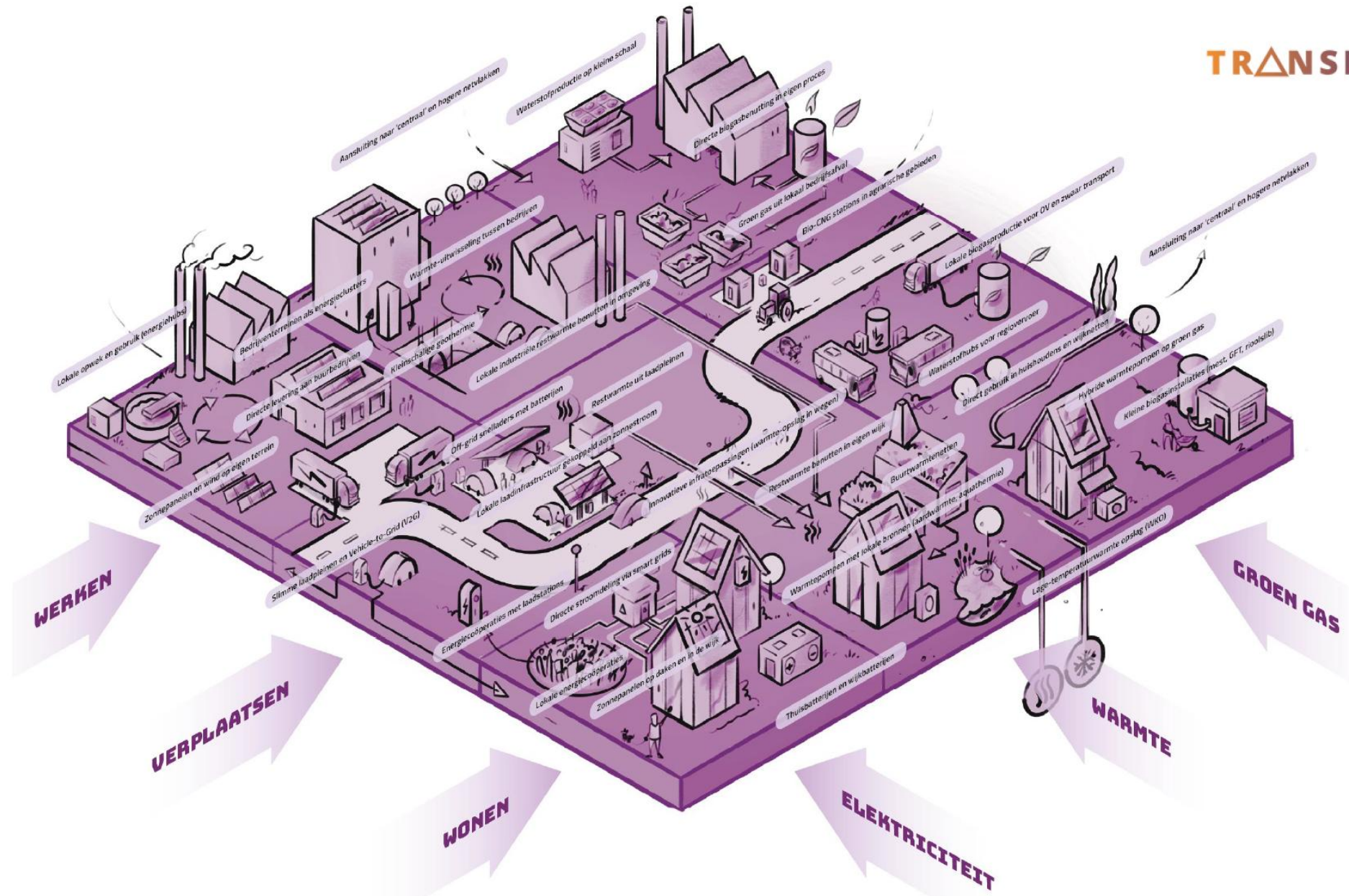
 UNIE VAN  
WATERSCHAPPEN



Netbeheer  
Nederland

- ISA?
- Beoogde werkwijze en organisatie
- NP ES (io – werktitel)
- Vooruitblik

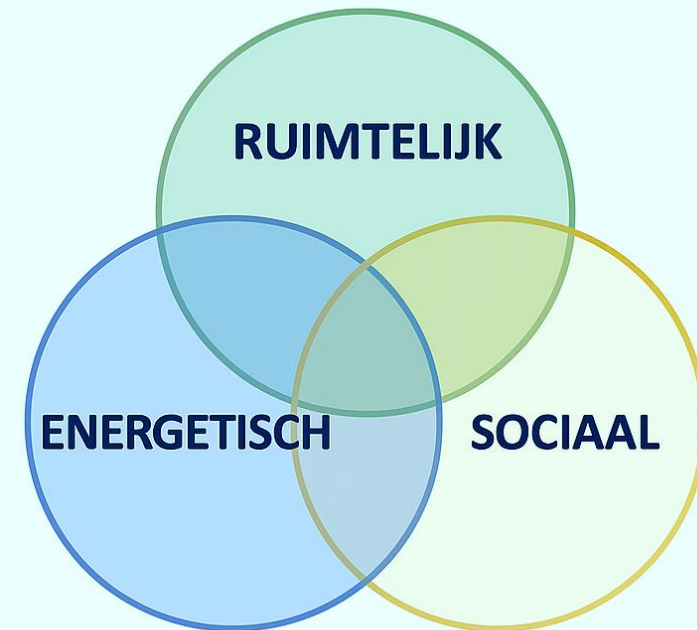
- **ISA?**
- Beoogde werkwijze en organisatie
- NP ES (io – werktitel)
- Vooruitblik



# Nationaal

- NPE en PEH
- Kamerbrief 'decentrale ontwikkeling energiesysteem'

## drie nationale hoofdkeuzes



'Kamerbrief decentrale ontwikkeling energiesysteem'

# Decentraal

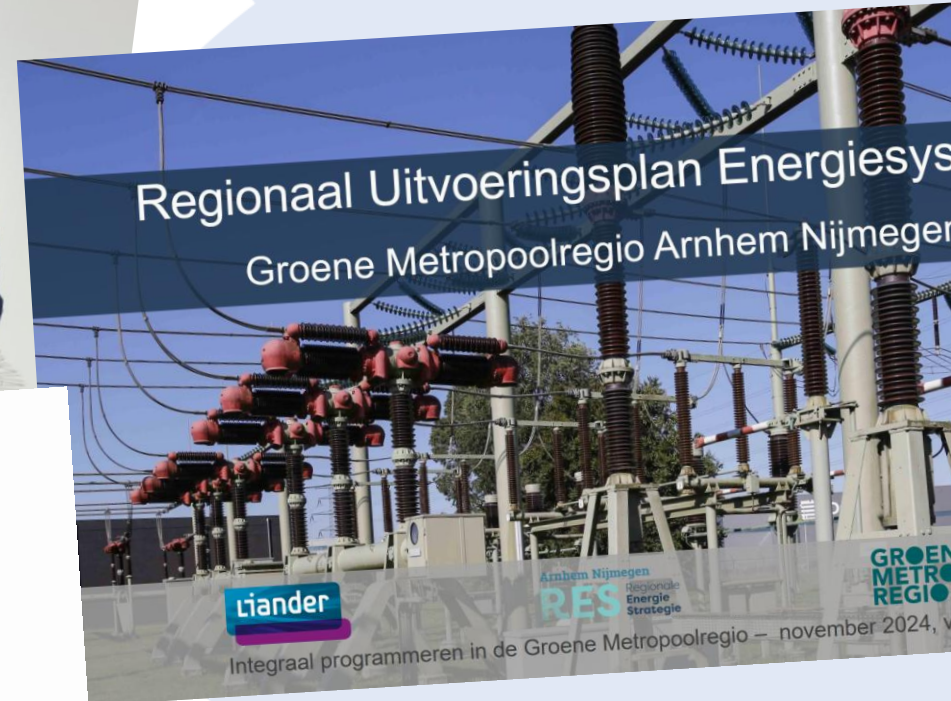


## Gemeenten werken volop aan warmteprogramma's; uitvoering blijft complex

Rapport

10 oktober 2025

Vrijwel alle gemeenten zijn bezig met (de voorbereidingen op) een warmteprogramma. 75% van de gemeenten maakt hierbij gebruik van het ondersteuningsaanbod van het NPLW. De meeste gemeenten verwachten het warmteprogramma uiterlijk in 2026 vast te stellen. Wel stukt de uitvoering: gemeenten verwachten minder warmtenetten te realiseren. Het aantal uitvoeringsplannen met 'aardgasvrij' als doel daalde ten opzichte van vorig jaar.



**Maar ook.....**

**Wat doen we met dat overvolle stroomnet?**

**195 miljard euro  
voor stroomnet**

VAN HET GAS AF

**Wéér een  
warmtenet  
stopgezet**

**Beschikbaarheid stroom  
is niet vanzelfsprekend**

# Doorontwikkeling Samenwerking

- Coördinatie en samenhang
- Komen tot échte keuzes
- Knelpunten uitvoering oppakken

## Samen Sturen - Interbestuurlijke Samenwerkingsagenda Energiesysteem

Een duurzaam, betaalbaar, rechtvaardig en betrouwbaar energiesysteem is onze stip op de horizon. Om daar te komen wordt er op het Bestuurlijk Overleg Klimaat & Energie (BO K&E) van 19 december 2024 een interbestuurlijke samenwerkingsagenda energiesysteem vastgesteld door het ministerie van Klimaat en Groene Groei (KGG), het Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (VRO), de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG), het Interprovinciaal Overleg (IPO) en de Unie van Waterschappen (UWV) (hierna: partijen). Netbeheer Nederland (NBNL) heeft een onmisbare rol in de uitvoering en verdere uitwerking van deze agenda. Zij onderschrijven de afspraken namens de netbeheerders.

### Naar het energiesysteem van de toekomst

In 2050 moeten we een nieuw, klimaatneutraal energiesysteem hebben dat voor alle Nederlanders duurzaam, betaalbaar, rechtvaardig én betrouwbaar is, en daarmee ook veilig. Dit gaat niet vanzelf en de tijd dringt. Versterking van de gezamenlijke inzet van overheden, netbeheerders, bedrijven en burgers is nodig om ervoor te zorgen dat er tijdig duurzame energiebronnen beschikbaar zijn voor bedrijven om te verduurzamen, om de warmtetransitie te versnellen, door randvoorwaarden te regelen en de kosten te beheersen; door de ruimtelijke inpassing van de grote verbouwing van het elektriciteitsnet te regelen; door de veiligheid van het energiesysteem te borgen en door overbelasting van dit net zoveel mogelijk te voorkomen door er slim gebruik van te maken, en waar het past gebruik te maken van andere energiedragers en opslag en elektrificatie van mobiliteit. Bijvoorbeeld door kip-ei kwesties bij de uitrol van waterstof en groen gas te doorbreken.

Dit is slechts een greep uit de dilemma's en keuzes die de komende tijd aan de orde zijn. Om deze ingrijpende transitie succesvol verder te brengen, en vanuit de overtuiging dat het energiesysteem van de toekomst naast centrale ook in toenemende mate decentrale elementen kent, vraagt dit een gezamenlijk optreden van alle overheden, samen met de netbeheerders. Overheden en netbeheerders zijn onderling afhankelijk van elkaar. Daarom willen wij, vanuit deze wederzijdse afhankelijkheid, maar met verschillende verantwoordelijkheden en rollen, samenwerken op basis van gelijkwaardigheid. Dit doen wij op basis van een gezamenlijke visie, een langetermijnperspectief en deze voortstrijdende samenwerkingsagenda.

### Meer samenhang in keuzes energiesysteem

We werken samen aan de energietransitie, en met succes. Dankzij de inspanning van overheden, maatschappelijke organisaties en bedrijven hebben we al veel bereikt. Om dit ook in de toekomst voort te zetten moeten we als overheden meer samenhang aanbrengen in de keuzes die we maken. Werken vanuit het gezamenlijke langetermijnperspectief, in de wetenschap dat niet alles te voorspellen is. We zetten alles op alles in de uitvoering. Om dat te bereiken bouwen we voort op het goede wat er ligt, en verkennen we waar nodig nieuwe wegen. Zo blijven we ons aanpassen aan de behoefte van de transitie, nu en in de toekomst. Deze samenwerkingsagenda biedt niet het antwoord op alle vragen, maar draagt bij aan het verbeteren van de interbestuurlijke samenwerking. Daarvoor willen we in elk geval werken aan de volgende verbeterpunten:

- **We zetten in op een gezamenlijke en lerende omgeving.** Daarbij erkennen we dat zowel formele sturing als informeel draagvlak essentieel zijn om het energiesysteem vorm te geven. Dit vraagt van ons allemaal een focus op samenwerking, het leren binnen en van de transitie, en voortdurend aandacht voor de uitvoering en de sociaal-maatschappelijke context waarin deze plaatsvindt.
- **We zetten in op eenduidige afspraken per energievisie over de inzet van energiedragers** (wat-voor-wie-wanneer). Dit gebeurt enerzijds vanuit het lokale en regionale perspectief over wat er nodig is en welke (on)mogelijkheden er zijn, en anderzijds vanuit de landelijke kaders voortvloeiend uit het Nationaal Plan Energiesysteem (NPE) en het Programma Energiehoofdstructuur (PEH). Er zal daarbij sprake zijn van wisselwerking en confrontatie van landelijke en provinciale visies waar beide mee worden verrijkt, en we samen voor de opgave kunnen gaan staan. We proberen netcongestie bij oplossingen zo veel mogelijk te verminderen.
- **We vertalen die afspraken naar concrete uitvoeringsprogramma's** (waaronder de warmteprogramma's), en sneller escaleren als dat nodig is om de doelen te halen. We maken afspraken over monitoring, leren en het meer systematisch ophalen van feedback tussen uitvoering en beleid.

# Doorontwikkeling Samenwerking

- Energieopgave in beeld brengen
  - Maken van keuzes
  - Beter verbinden van energiesysteem en ruimtelijke ordening
  - Rolduidelijkheid
  - Randvoorwaarden realisatie verbeteren
  - Ondersteuning via NP ES (io)
- >> Voortbouwend op het bestaande!

## Samen Sturen - Interbestuurlijke Samenwerkingsagenda Energiesysteem

Een duurzaam, betaalbaar, rechtvaardig en betrouwbaar energiesysteem is onze stip op de horizon. Om daar te komen wordt er op het Bestuurlijk Overleg Klimaat & Energie (BO K&E) van 19 december 2024 een interbestuurlijke samenwerkingsagenda energiesysteem vastgesteld door het ministerie van Klimaat en Groene Groei (KGG), het Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (VRO), de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG), het Interprovinciaal Overleg (IPO) en de Unie van Waterschappen (UWV) (hierna: partijen). Netbeheer Nederland (NBNL) heeft een onmisbare rol in de uitvoering en verdere uitwerking van deze agenda. Zij onderschrijven de afspraken namens de netbeheerders.

### Naar het energiesysteem van de toekomst

In 2050 moeten we een nieuw, klimaatneutraal energiesysteem hebben dat voor alle Nederlanders duurzaam, betaalbaar, rechtvaardig en betrouwbaar is, en daarmee ook veilig. Dit gaat niet vanzelf en de tijd dringt. Versterking van de gezamenlijke inzet van overheden, netbeheerders, bedrijven en burgers is nodig om ervoor te zorgen dat er tijdige randvoorwaarden beschikbaar zijn voor bedrijven om te verduurzamen, om de warmtetransitie te versnellen, door duurzame energiebronnen beschikbaar te maken en de kosten te beheersen; door de ruimtelijke inpassing van de grote verbouwing van het elektriciteitsnet te regelen en de kosten te beheersen; door de veiligheidsaspecten van het energiesysteem te borgen en door overbelasting van dit net zoveel mogelijk te voorkomen door er slim gebruik van te maken, en waar het past gebruik te maken van andere energiedragers en opslag en elektrificatie van mobiliteit. Bijvoorbeeld door kip-ei kwesties bij de uitrol van waterstof en groen gas te doorbreken.

Dit is slechts een greep uit de dilemma's en keuzes die de komende tijd aan de orde zijn. Om deze ingrijpende transitie succesvol verder te brengen, en vanuit de overtuiging dat het energiesysteem van de toekomst naast centrale ook in toenemende mate decentrale elementen kent, vraagt dit een gezamenlijk optreden van alle overheden, samen met de netbeheerders. Overheden en netbeheerders zijn onderling afhankelijk van elkaar. Daarom willen wij, vanuit deze wederzijdse afhankelijkheid, maar met verschillende verantwoordelijkheden en rollen, samenwerken op basis van de samenwerkingsagenda. Dit doen wij op basis van een gezamenlijke visie, een langetermijnperspectief en deze voortschrijdende

### Meer samenhang in keuzes energiesysteem

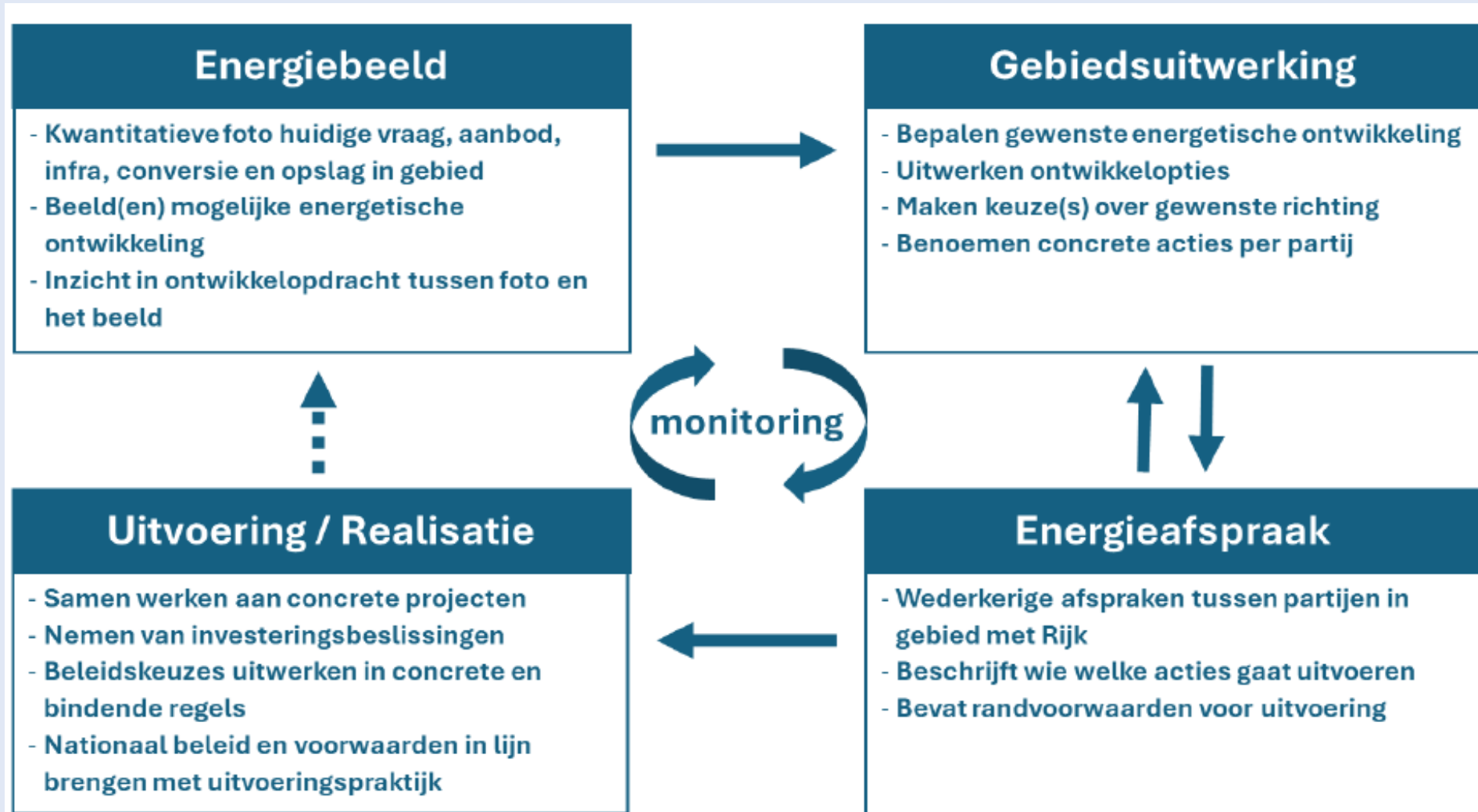
We werken samen aan de energietransitie, en met succes. Dankzij de inspanning van overheden, maatschappelijke organisaties en bedrijven hebben we al veel bereikt. Om dit ook in de toekomst voort te zetten moeten we als overheden meer samenhang aanbrengen in de keuzes die we maken. Werken vanuit het gezamenlijke lange termijnperspectief, in de wetenschap dat niet alles te voorspellen is. We zetten alles op alles in de uitvoering. Om dat te bereiken bouwen we voort op het goede wat er ligt, en verkennen we waar nodig nieuwe wegen. Zo blijven we ons aanpassen aan de behoefte van de transitie, nu en in de toekomst. Deze samenwerkingsagenda biedt niet het antwoord op alle vragen, maar draagt bij aan het verbeteren van de interbestuurlijke samenwerking. Daarvoor willen we in elk geval werken aan de volgende verbeterpunten:

- We zetten in op een gezamenlijke en lerende omgeving. Daarbij erkennen we dat zowel formele sturing als informeel draagvlak essentieel zijn om het energiesysteem vorm te geven. Dit vraagt van ons allemaal een focus op samenwerking, het leren binnen en van de transitie, en voortdurend aandacht voor de uitvoering en de sociale maatschappelijke context waarin deze plaatsvindt.
- We zetten in op eenduidige afspraken per energievisie over de inzet van energiedragers (wat-voor-wie-wanneer). Dit gebeurt enerzijds vanuit het lokale en regionale perspectief over wat er nodig is en welke (on)mogelijkheden er zijn, en anderzijds vanuit de landelijke kaders voortvloeiend uit het Nationaal Plan Energiesysteem (NPE) en het Programma Energiehoofdstructuur (PEH). Er zal daarbij sprake zijn van wisselwerking en confrontatie van landelijke en provinciale visies waar beide mee worden verrijkt, en we samen voor de opgave kunnen gaan staan. We proberen netcongestie bij oplossingen zo veel mogelijk te verminderen.
- We vertalen die afspraken naar concrete uitvoeringsprogramma's (waaronder de warmteprogramma's), en sneller escaleren als dat nodig is om de doelen te halen. We maken afspraken over monitoring, leren en het meer systematisch ophalen van feedback tussen uitvoering en beleid.

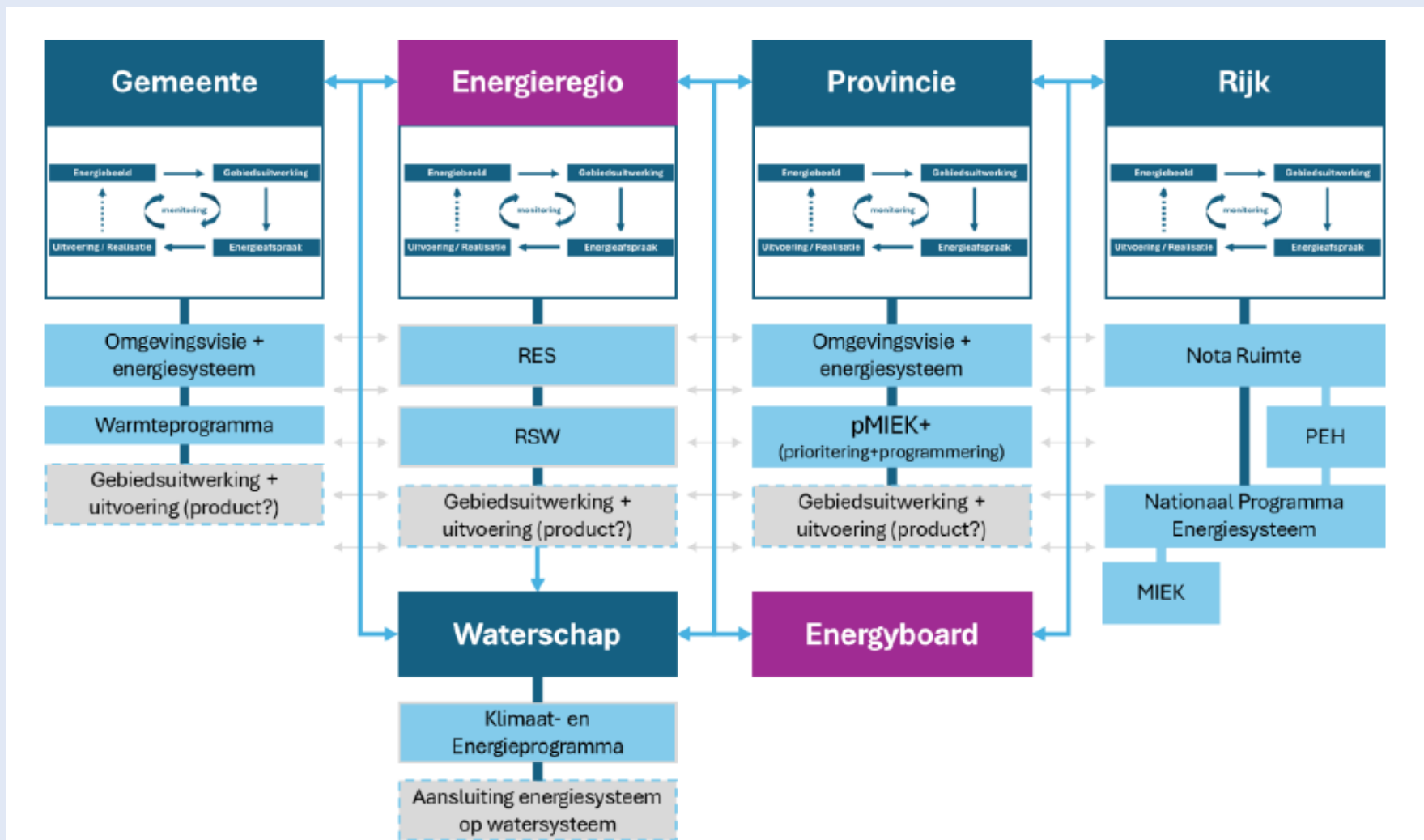
- ISA?
- Beoogde werkwijze en organisatie
- NP ES (io – werktitel)
- Vooruitblik

- ISA?
- **Beoogde werkwijze en organisatie**
- NP ES (io – werktitel)
- Vooruitblik

# Op alle schalen werken aan het energiesysteem



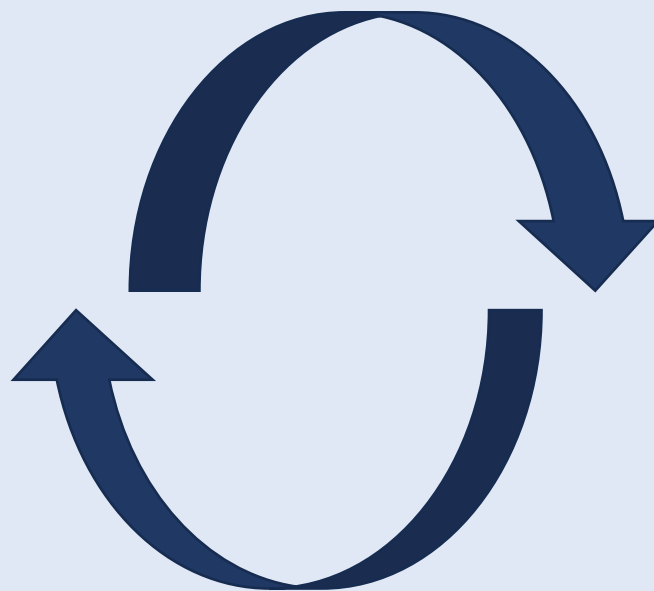
# Vertaling naar keuzes en producten: uitwerking tot nu



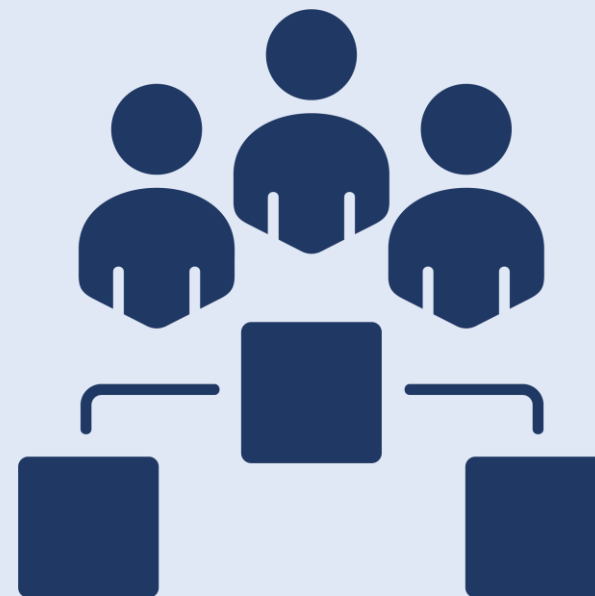
# Organisatie



**Samenwerken**



**Bijsturing en  
escalatie**



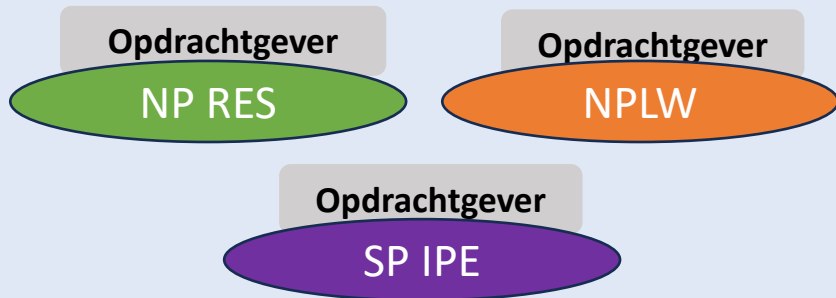
**Governance op  
decentraal niveau**

- ISA?
- Beoogde werkwijze en organisatie
- NP ES (io – werktitel)
- Vooruitblik

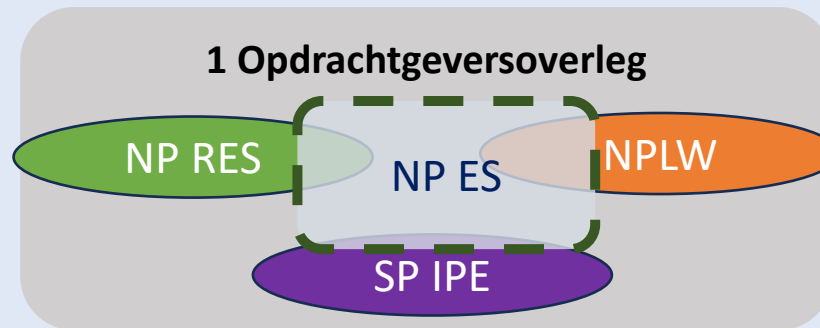
- ISA?
- Beoogde werkwijze en organisatie
- **NP ES (io – werktitel)**
- Vooruitblik

# Nationaal Programma Energiesystemen

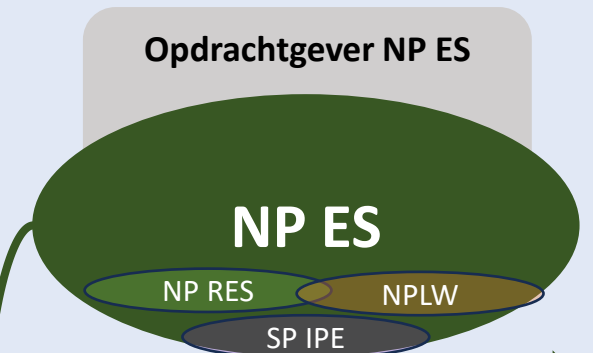
## Stap 1: Nauw Samenwerken



## Stap 2: Hecht netwerk vormen



## Stap 3: Één NP ES



2025

2026

2027

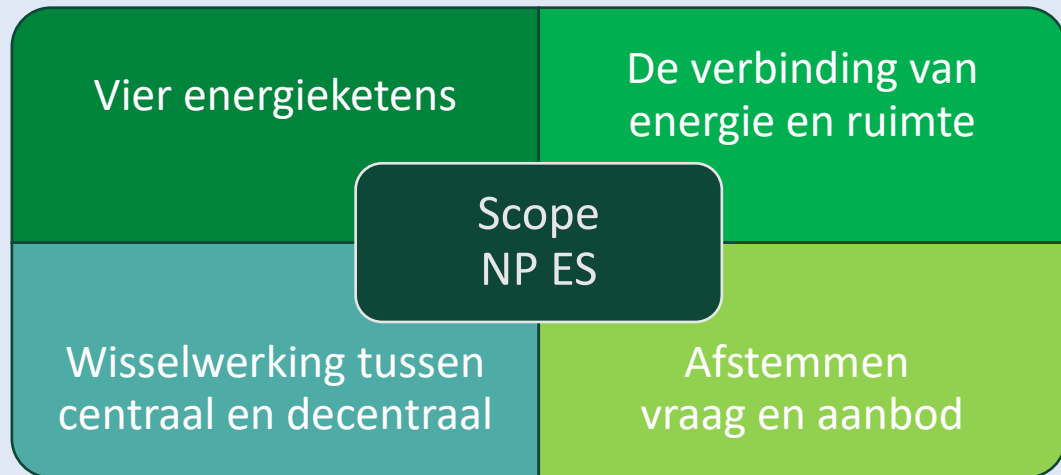


Start Kwartiermaker /  
beoogd directeur NP ES

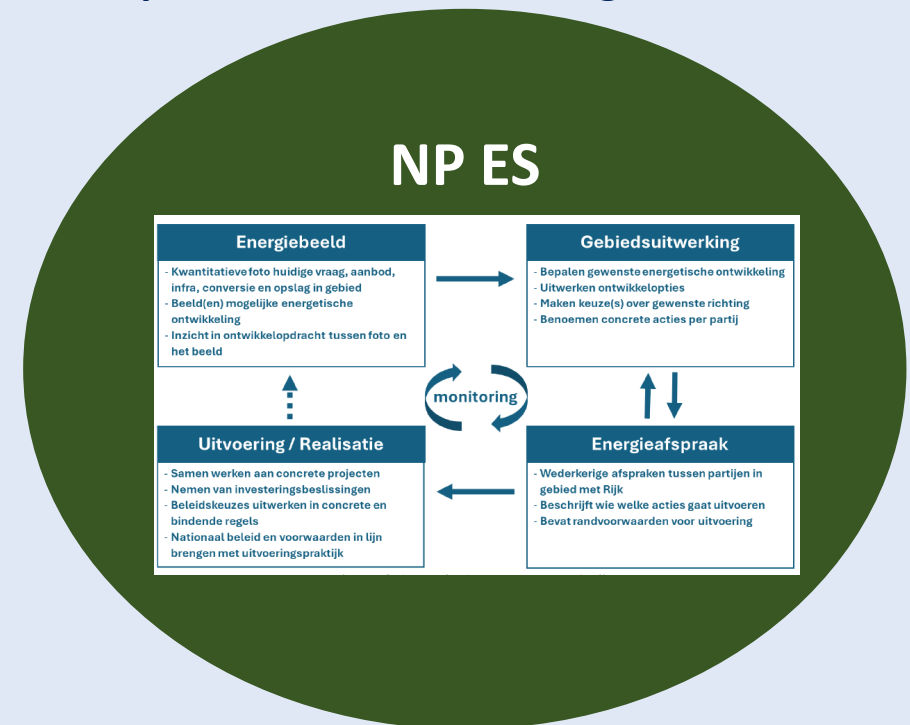
Verdere uitbreiding van het NP  
ES na 2027 mogelijk

# Binnen een afgebakende scope ondersteunt NP ES de nieuwe werkwijze, productvorming en uitvoering

## Scope NP ES



Stimuleren en faciliteren van Werkwijze, producten en uitvoering door NP ES



## Bronnen:

- Interbestuurlijke samenwerkingsagenda
- Nationaal Plan Energiesysteem
- Kamerbrief Decentraal Energiesysteem

# Waar hebben wij aan gewerkt met de interbestuurlijke samenwerkingspartners

## Randvoorwaarden voor de nieuwe organisatie NP ES



❖ Financiën / programmabudget



❖ Opdrachtgeverschap en governance



❖ Organisatiestructuur



❖ Personeel



❖ Huisvesting en operatie

# Ontwikkelingen die we nu al in gang zetten zodat er in 2026 aan het NPES gebouwd kan worden

- A. **Communicatieaanpak** voor lancering NP ES '27 → met communicatieprofessionals vanuit het netwerk
- B. Uitwerken van **functies en programmaonderdelen** van het NP ES → o.b.v. input en feedback van jullie!
- C. **Accounthouderschap**: verbinding van de doelgroepen met NP ES → o.b.v. ervaring huidige programma's.
- D. **Detailvergelijking begrotingen** NPLW, SP IPE en NP RES → om in 2026 een begroting voor NP ES te maken
- E. **Data en monitoring**
- F. **Ondersteuningsdiensten RVO** doorontwikkelen
- G. **Huisvesting** na 2026

- ISA?
- Beoogde werkwijze en organisatie
- NP ES (io – werktitel)
- Vooruitblik

- ISA?
- Beoogde werkwijze en organisatie
- NP ES (io – werktitel)
- **Vooruitblik**

## Wat betekent dit (straks) voor jou.....?

- Integraal werken, minder versnipperd
- Logische verbinding van losse producten/trajecten op- en tussen schaalniveaus
- Minder overlegdrukke, efficiënter werken
- Systeem- en knelpunten eerder oplossen
- Keuzes maken
- Gebundelde landelijke ondersteuning in één programma

# Consultatie loopt

Tot 28 november	Consultatie – Elke partij (opdrachtgever) consulteert eigen achterban	Meer informatie bij jouw contactpersoon VNG, IPO, UvW, NBNL of Rijk
Eind november – begin december	ISA partners bespreken (evt) aanpassingen	
17 december	Bespreking in BO KE	
Vanaf januari	NP ES io	